

Maaseudun yritysten jatkuvuus vaatii työtä nyt

19.8.2022

SeAMK on jatkoanalysoinut valtakunnallisen omistajanvaihdosbarometrin aineistoa osana MOP-hanketta tarkemmin maaseutualueiden ja kaupunkialueiden yritysten näkökulmasta. Seuraavassa tarkastellaan keskeisiä tuloksia yritysten jatkuvuusnäkymien suhteen.

Sukupolvenvaihdos tähtäimessä useammin kuin kaupungeissa

Maaseutualueilla 23 % yrityksistä arvioi edessä olevan sukupolvenvaihdos perheen sisällä, kun nykyinen yrittäjä luopuu päävastuusta (Taulukko 1). 40 % suunnitteli myyntiä ulkopuoliselle ja 7 % puolestaan arvioi muiden omistajien jatkavan liiketoimintaa. 30 % arvioi, että yrityksen toiminta loppuu, kun pääomistaja luopuu. Kaupunkialueiden tilanne on toinen. Sukupolvenvaihdosta suunnitteli harvempi (19 %) ja muiden omistajien jatkamista ennakoi useampi (10 %). Huomattavasti useampi yritys suunnitteli myyntiä ulkopuoliselle kaupunkialueilla (48 %) verrattuna maaseutualueisiin. Vastaavasti yrityksen toiminnan arvioi loppuvan harvempi kaupunkialueilla (23 %).

Taulukko 1. Yrityksen jatkuvuusnäkymät.

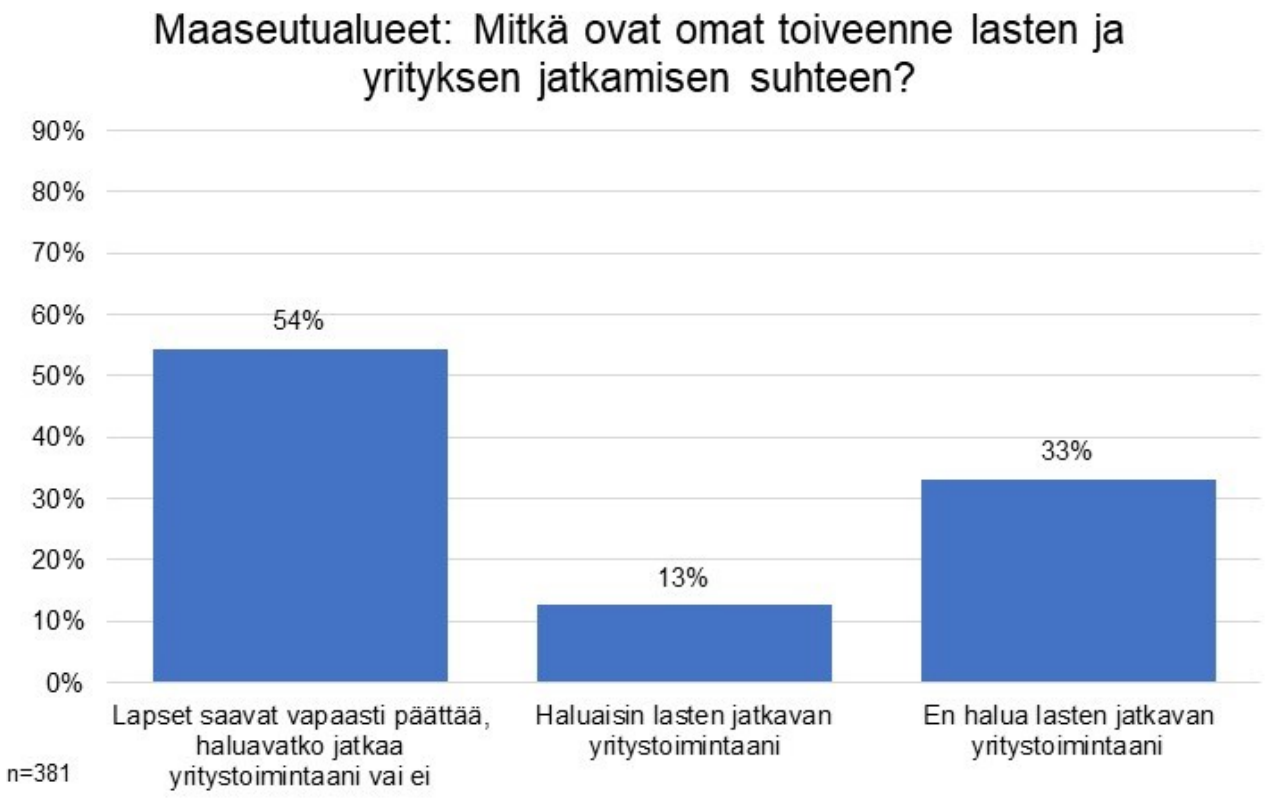
Yrityksen tulevaisuus, kun vastaaja tai pääomistaja luopuu päävastuusta yrityksessä	Kaupunkialueet (n=813)	Maaseutualueet (n=406)
Sukupolvenvaihdos perheen sisällä	19%	23%
Muut omistajat jatkavat liiketoimintaa	10%	7%
Yritys myydään ulkopuoliselle	48%	40%
Yrityksen toiminta loppuu	23%	30%
Yhteensä	100%	100%
	p=0,008	

Jatkuvuusnäkymät maaseutuyritysten kesken vaihtelivat myös sen mukaan, oliko vastaaja ryhtynyt itse yrittäjäksi perustamalla, ostamalla vai sukupolvenvaihdoksen kautta. Sukupolvenvaihdosta suunnittelevista 20 % oli itse tullut yrittäjäksi sukupolvenvaihdoksen kautta. Muissa jatkuvuusnäkymissä prosenttiosuus vaihteli välillä 12–15 %. Yrityksen myymistä suunnittelevista 23 % oli itse ostanut nykyisen yrityksen, kun muissa jatkuvuusnäkymissä ostaneiden osuus vaihteli välillä 3–17 %. Yrityksen toiminnan lopettamista suunnittelevista puolestaan suuri osa (82 %) oli perustanut yrityksen itse. Muissa jatkuvuusnäkymissä perustaneiden osuus vaihteli välillä 62–73 %.

Sukupolvenvaihdosta suunnittelevista 85 % oli perheyrityksiä. Muissa jatkuvuusnäkymissä perheyritysten osuus vaihteli välillä 47–56 %.

Kolmannes ei halua lasten jatkavan

Yrittäjiltä kysyttiin myös heidän omia toiveitaan heidän lastensa ja yrityksen jatkamisen suhteen (Kuvio 1). Maaseutualueiden yrittäjistä kolmannes (33 %) edusti ns. vieroituskulttuuria eli ei halunnut lasten jatkavan yritystoimintaansa. Yli puolet (54 %) edusti ns. vapauskulttuuria eli katsoi että lapset saavat vapaasti päättää, haluavatko jatkaa yritystoimintaa vai eivät. 13 % halusi lasten jatkavan yritystoimintaansa eli edusti ns. velvoitekulttuuria.

Kuvio 1. Toiveet lasten jatkamisesta.

Toiveissa lasten jatkamisesta ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa kaupunkialueiden ja maaseutualueiden yritysten välillä. Kokoluokittain tarkasteluna eroa kuitenkin oli: mitä suurempi yritys, sitä useammin vastaaja halusi lasten jatkavan yritystoimintaa. Yli 20 työntekijää työllistävistä yrityksistä 38 % halusi lastensa jatkavan yritystoimintaa. Vastaava prosenttiosuus 11–20 työntekijää työllistävien yritysten osalta oli 18 %. Muissa kokoluokissa prosenttiosuus vaihteli välillä 4–16 %. Myös yrityksen jatkuvuusnäkymät vaikuttivat vastauksiin. Eniten lasten jatkamista toivottiin luonnollisesti niissä yrityksissä, joissa suunniteltiin sukupolvenvaihdosta – 44 % näistä velvoitekulttuuria.

Luopuminen edessä lähivuosina

Vastaajilta tiedusteltiin myös luopumisen ajateltua ajankohtaa. Maaseutualueiden yrityksistä yli puolet (55 %) arvioi luopumisen tapahtuvan jo lähivuosina (v. 2021–2024) ja kolmannes (33 %) arvioi ajankohdaksi v. 2025–2028. Vuoteen 2028 mennessä on tulosten perusteella edessä luopuminen lähes 90 %:ssa vastaajien yrityksistä.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että maaseudulla korostuu yritysten perheyrittäjyys ja sukupolvenvaihdokset. Perheyritykset ovat täten tärkeässä roolissa maaseudun työllistäjinä ja elinvoiman ylläpitäjinä. Perheyritysten liiketoiminnan tukeminen ja sukupolvenvaihdoksiin liittyvät verotukselliset haasteet ovat tärkeitä ottaa huomioon myös maaseudun elinvoiman kannalta.

Niin sukupolvenvaihdosta suunnittelevat kuin muutkin luopuvat yrittäjät tarvitsevat myös tukea sujuvan omistajanvaihdosprosessin käynnistämiseen ja läpiviemiseen. Maaseutualueilla toimivien yritystukiorganisaatioiden on syytä viimeistään nyt nostaa omistajanvaihdokset korkealle agendallaan, sillä tulokset ennustavat kiireisiä aikoja omistajanvaihdosneuvojille.

Selvityksen taustalla MOP-hanke

Tämä selvitys on tehty osana Maaseudun Maaseutuyritysten omistajanvaihdosekosysteemin kehittäminen – Matalan kynnyksen omistajanvaihdospalvelut myyjille ja ostajille -hanketta (MOP-hanke. Tämän selvityksen tavoitteena oli jatkoanalysoida sekä tarkastella tarkemmin omistajanvaihdosbarometrin tuloksia vertailemalla maaseutualueiden yrityksiä sekä kaupunkialueiden yrityksiä keskenään sekä luoda kokonaiskuvaa omistajanvaihdostilanteesta maaseudulla. Hankkeen tarpeisiin valtakunnallisen omistajanvaihdosbarometrin aineisto luokiteltiin uudelleen kaupunki-maaseutu -jaottelulla vastaajan postinumeron mukaan. Kaupunkialueisiin kuului 68 % vastaajista eli yhteensä 1 520 vastaajaa ja maaseutualueisiin 32 % eli 727 vastaajaa.

Valtakunnallista ja EU-osarahoitteista (Maaseuturahasto) MOP-hanketta toteuttavat yhteistyössä Seinäjoen ammattikorkeakoulun kanssa Suomen Yrittäjät, Suomen Uusyrityskeskukset ja Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK. Hankkeen päätavoitteina on rakentaa toimintamalli maaseutuyritysten myyjien ja ostajien ohjautumisesta omistajanvaihdospalvelujen aktiivisiksi käyttäjiksi sekä rakentaa ja pilotoida valtakunnallinen matalan kynnyksen palveluverkosto edistämään maaseutuyritysten omistajanvaihdoksia.

Linkki selvitykseen: https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022081755522**Anmari Viljamaa KTT, tutkijayliopettaja, SeAMK Sanna Joensuu-Salo, KTT, FT, tutkijayliopettaja, SeAMKJuha Tall, KTT, asiantuntija TKI, SeAMKElina Varamäki, KTT, vararehtori, SeAMK**